№54 (250) Ausgabe A.

HOMAN

Cena s pierasyłkaj i dastaŭkaj da chaty.
na 1 hod—4 m. 80 fen., na 1/2 hodu—2 m. 40 fen., na 3 miesiacy — 1 m. 20 f., na 1 mies.—40 f.

Biełaruskaja Wilenskaja časopiś
wychodzić dwa razy ŭ tydzień: u aŭtorki i piatnicy.
Adres redakcii: Wilnia, Wilenskaja 33.
Adres administracii i ekspedycii: M. Stefanskaja 23.

CENA ABWIESTAK.
Na 4-aj staranie za radok drobnymi literami — 25 fen.; drobnyje abwiestki pa 5 fen. za słowa. Abwiestki ab śmierci — 60 fen. za liniejku drobnym drukam.

№54 (250) Hod III. Wilnia. 12 lipnia 1918 h. Cena 5 fen. (3 kap.)

11 ipnia.

Zachodni teatr.

Front Ruprechta Bawarskaha: U dzień — miernaja bajewaja čynnaść, katoraja ŭ wiečary šmat dzie ŭzmacoŭwałasia. U nučy — raźwiedačnyje bitwy. Silnyje nastupleńni na ŭschodzi ad Betiun adbity.

Front niamieckaha Naślednika: Ažyŭlenaja bajewaja čynnaść miž En i Marn. Nowyje miascowyje ataki woraһaŭ z lesu Wile-Kotre adcisnuli našy warty ŭ dalinu Sawjer.

Z latučaj eskadry, złoženaj s 6 amerykanskich aeroplanaŭ, katoryje atakawali Koblenc, pieć papali ŭ našy ruki. Ludzi z ich uziaty ŭ pałon.

BAZEL. Sawiety ŭ Pieciarburzie i Kronštacie pastanawili akazać aružnuju pomač cawieckamu ŭradu ŭ Maskwie. U Pieciarburzie taksama arestowany wierchawody socyał-rewalucyanieraŭ.

Sawiet... (u telehramie propusk) pastanawiŭ abjawić swaju niezaležnaść ad maskoŭskaha ŭradu. Niezaležnaść sibirskich sawietaŭ pryznana Anhlijej, Francijej i Japonijej.

CIURYCH. Pieramiena stanowišča Milukowa wyzwała silny ŭpadak palityčnaha nastrajeńnia ŭ Italii.

Załoženaje Milukowym rasiejskaje press-biuro nakazywaje: «Sekretaryat zahraničnych spraŭ apublikuje siniuju knihu z archiwaŭ ministerstwa zahraničnych spraŭ s tajnymi dakumentami ab Indyi, katoryje wystaŭlajuć anhlicki imperyalizm u błahim światle».

KOPENHAGA. «Huwfudstatsbladet» dawiedaŭsia, što anhličanie abiecalisia rasiejskim socyał-rewalucyanieram 265 miljonaŭ rubloŭ na prawiadzieńnie anhlickich planaŭ.

BERN. Kierenskij nie maje wiery i dawierja spaŭnicielnaj kamisii socyał-demakratyčnaj partyi ŭ Paryžu. Paśla jaho apošniaje pramowy jamu wyskazali poŭnaje niedawierje da jaho palityčnaj dalnazorkaści.

HAAGA. U roznych anhlickich fabrykach aeroplanaŭ uźniałasia zabastoŭka. «Daily Express» nakazywaje, što bastuje bolš za 20.000 rabotnikaŭ.

BERN. Ab katastrofie ŭ Grenobli nakazywajuć:

3 lipnia ŭ 3 hadz. ranicaj byŭ pieršy wializarny ŭzryŭ. U čyślenych chatach zawalilisia ścieny. Uźniałasia panika. Miesta było abniata hustymi chmarami dymu. Paśla pačaŭsia rad uzrywaŭ, trywaŭšych da 11 hadziny wiečara. Dawać pomač było wielmi ciažka. Znosiny z Lionam čyhunkaj byli prypynieny. Praz usiu noč žychary ŭciekali na zachad. Straty niezwyčajna wialiki. Pirotechničnyje warštaty, katoryje zaŭsiody stanawili niebaspieku dla Grenobla, buduć pieraniesieny ŭ druhoje miesca.

KONSTANTYNOPOL (Mili). Pałudzienna-kaŭkaski kamitet pratestuje proci zajaŭ hruzinskaha delehata ŭ Berlinie. Pakul Niamieččyna prychilna i ŭ družbie z osmanskim chalifatam, nia budzie na świeci turka — woraha niemcaŭ.

KOUNA. «Baltisch-litauischen Mitteilungen» nakazywujuć, što hubernatar Ryhi, hienerał v. Alten, pakidaje swajo stanowišče. Niamieckije i łatyšskije hazety ŭ Ryzie pišuć, što hienerał v. Alten zdabyŭ swajej sprawiadliwaściu prychilnaść usiaho nasialeńnia.

V. Alten byŭ u 1916 hadu hubernataram Wilni.

BERLIN. *Wierchniaja pałata* Hraf Jork v Wartenburg kaža:

„Kaniečna patrebny praŭdziwyje kroki dziela abarony ad hroznaha zaliwu palakami ŭschodnich akrain.“

BERLIN (W.T.B.). Uradowa. Našy padwodnyje łodki ŭ pojasie błakady nawakoł Anhlii zatapili iznoŭ 16 500 tonn.

BERLIN. Miž rasiejskim pasłom i baŭharskim paŭnamočnikam učora adbyłasia mienka dakumentami ab Bieraściejskaj umowie.

MADRYD. Lewyje, radykalnyje i respublikanskije partyi apawieščajuć supolnuju zajawu, u katoraj miž inšym haworycca:

„Deputaty mienšaści pastanawili nie zasiedać bolš u parlamenci, bo ŭrad ličycca tolki s swaimi staronnikami. Opozycyjnyje partyi buduć za ścienami parlamentu pilna sačyć za ŭsimi pastupkami ŭradu i paddzieržywać u narodzie opozycyju.

BERLIN (W.T.B.). Siahońnia ŭ wiečary prywieziena z Maskwy truna s ciełam zabitaha impieratarskaha niamieckaha pasła, hr. Mirbacha.

NAŚWIL (Reŭter). Pry sustrečy dwoch pasažyrskich pojezdaŭ zabity 100 asob. Balnica pierapoŭniena. Ranienych bolš za 80 asob.

LONDON (W.T.B.). Admirałciejstwa nakazywaje:

Siemiera niamieckich latunoŭ atakawali anhlickije padwodnyje łodki kidajučy bomby i strelajučy s kulamiotaŭ. Zabity 1 aficer i piaciera sałdataŭ. Paciarpieŭšaja padwodnaja łodka prywiedziena ŭ port druhoj na buksiry.

LONDON (Reŭter). U nižniaj pałacie lord Sesil zajawiŭ, što miž Anhlijej i Halandyjej nie zdaryłosia ničoha, što piarečyło by ŭstanoŭlenamu prawu ab kanwoju z wajennych karabloŭ pry tarhowych parachodach.

BAZEL. Irlandzkije prafesyanalnyje sajuzy, zhodna z wiestkaj «Daily Mail», raspuščeny pa zahadu wice-karala za padhatoŭku husudarstwienaj zdrady.

Wilnia, 12 lipnia 1918 h.

Nie darma kažuć, što Rasieja — heta «kraj usich mahčymaściej». Ab hetym świedčyć taki dziki, biezprykładny ŭ historyi kulturnych narodaŭ fakt, jak zabojstwa ŭ stalicy Rasiei pasła Niamieckaj dzieržawy, hrafa Mirbacha.

Zabojstwa hetaje na wiečnyje časy budzie čornaj plamaj na rasiejskaj hasudarstwienaści i na tej partyi, rukami katoraj jano ŭčyniena. Ale moralny adkaz za jaho lažyć nie na adnej Rasiei; jaho pawinna razdzialić dzieržawa, zaŭsiody pachwalaŭšajasia swajoj kulturnaściu i pašanaj prawa i biazsporna pryłazyŭšaja i swaju ruku da krywawaha dzieła: Anhlija.

Heta jasna budzie kožnamu i biaz prostych ulik, kali pastawim pytańnie cui bono — dla čyjej karyści zabit niamiecki pasoł?

Baraćba partyj u Rasiei asnowana ciapier na dźwioch oryentacyjach: anhlickaj i niamieckaj. Na pieršaj zyšlisia ŭsie rasiejskije liberały i socyalisty-rewalucyaniery, lewaje kryło katorych u swajoj socyalnaj prahramie ničym nia roźnicca ad bolšewikoŭ; na druhoj — dwa krajnije kirunki: krajnije prawyje i krajnije lewyje, bolšewiki. Prawyje i bolšewiki zychodziacca na tym, što pry zawiadzieńni ładu ŭ Rasiei treba abapiercisia na pomač niamieckaha narodu — susiedniaha z Rasiejej i wielmi zainteresawanaha ŭ družbie z tajej dzieržawaj, katoraja jašče doŭha budzie służyć za rynak zbytu dla niamieckich tawaraŭ i — što najbolš ważna — budzie dastaŭlać Niamieččynie patrebnaje dla jaje pramyślenaści syrjo. Naadwarot, liberalnaja buržuazija i socyał-rewalucyaniery šukajuć paddzieržki ŭ anhličan, katoryje nie škadujuć nijakich hrošy, kab padtrymliwać u Rasiei warožyje adnosiny da Niamieččyny, i jašče ŭ hetaj wajnie prymusić niemcaŭ adcišhnuć čaść swaich wojsk z Zachodu na nowy rasiejski front, a ŭ budučynie pazbawić niamieckaju pramyślenaść, swajho niebaspiečnaha konkurenta, rasiejskich rynkaŭ zbytu i rasiejskaha syrja. Z hetaha pahladu zawiazaŭšyjesia miž Niamieččynaj i Rasiejej mirnyje adnosiny anhličanam treba było kaniečna razarwać, — i heta pawinno było zrabić zabojstwa hrafa Mirbacha.

Takim paradkam baraćba partyj u Rasiei złučajecca ciapier z baraćboj centralnych dzieržaŭ z byŭšymi sajuźnikami Rasiei. Baraćba heta na rasiejskim hrunci wiałasia dahetul ukryta— na hrunci dyplomatyi.

Najbližejšyje dni pawinny pakazać, u jakim kirunku treba spadziewacca raźwiazki hetaje sprawy.

Ekonomičnyje perspektywy Biełarusi.

U hazeci „Biełaruskaje Echo“, jakaja wychodzić u Kijewie u biełaruskaj i u rasiejskaj mowie i baronić intaresy Biełarusi, u № 3 z 10 červienia nadrukowana wielmi cikaunaja staćcia „Ab tarhowych perspektywach Biełarusi“. My pieredrukouwajem tut hłaunuju čaść wywadau hazety, jakije majuć biazspornuju wahu dziela wyjaśnieńnie adnaho z najważniejšych pytańniau našaha žyćcia.

Woś, što piše „Biełaruskaje Echo“:

„Naša tarhowaja źwiaź z Ukrainaj, — sprawiadliwiej, źwiaź z jeju pałudziennych pawietaŭ i asabliwa Homielu, — abapiorta na dźwioch asnowach: na našym wywazie, dy na tych tawarach, jakije my atrymliwajem z Ukrainy, asabliwa s Kijewa.

Naš wywaz na Ukrainu z baspiečen, — ab hetym nie patrabujuć kłapacicca ani kamersanty, ani ziemlaŭłaśniki. My z našaha poŭdnia wywozim na Ukrainu takije rečy, jakije Ukrainie kaniečna patrebny: les, dreŭlanyje materjały, dzichać, smału, škipidar, hryby i niekatoryje inšyje. Kali hranica pojdzie tudoj, kudoj jana naturalna pawinna prachodzić,— značyć, kali da Biełarusi budzie prynaležać usia Mienskaja hubernia i nawat paŭnočnaja čaść Čarnihaŭskaj, — dyk Ukraina nia budzie adharodžywacca ad našych tawaraŭ abaronnymi mytami: na les i lasnyje materjały jana nia može nakładać nijakaha myta, a kali-b i nałažyła, dyk nie našaje dzieła,—zapłociuć kuplajučyje, bo inšaha lesu Ukraina nie atrymaje.

Inšaje pałažeńnie ŭtworycca, kali hranica budzie prachadzić na poŭnačy ad Homiela, Mozyru i Pinska. Daloka na poŭnač jana nijak nia može pasunucca, — značyć, jana zachapiła-by tolki samy pałudzień hetych pawietaŭ. Praŭda, tut jašče znajšłosia by krychu lasnych materjałaŭ, —adnak, jany šybka razyjducca, a tady ad Biełaruskaha Ŭradu budzie zaležać puskać na pałudzień swaje wializarnyje zapasy, ci nie. Biełaruski Urad može nie puścić lesu, spynić adpraŭku jaho, i les znojdzie bolš achwočych kupcoŭ u Niamieččynie, Polščy i Maskwie. Tady homielskije kamersanty akažucca adrezanymi ad taho wializarnaha rajonu, jakim jany dahetul karystalisia, i homielskaj tarhoŭli hrozić poŭny i silny ŭpadak. Hraničnaja linija, prawiedzienaja na poŭnačy ad Homiela, zabjeć homielskuju tarhoŭlu.

Zaležnaść padwozu z Ukrainy da nas asnowana na niedarazumieńni. Ukraina bahata tym, što nam abo zusim niepatrebna, abo može być lohka zamieniena. Wuhalle my ŭžywajem mała. A jak jano nam niekali zapatrebicca, dyk kaštoŭnaje wuhalle s pałudziennaj Rasiei nia zdoleje wiaści konkurencyju z Dambroŭskim, Sileskim, Anhlickim, jakoje nam lohka dastawać

cieraz Ryhu, dy ŭrešci z zapasami wuhalla — praŭda, błahoha, jakoje ciapier dabywaje tulskaja dy inšyje huberni.—Ukraina bahata cukram. Ale i tut možna być spakojnym. Ukraina zaŭsiody wyrablała wielmi mnoha lišniaha cukru, dyk jana ni ŭ jakim zdareńni nia budzie pamienšać cukrawareńnia, kab spynić pradažu cukru ŭ Biełarusi dzieła palityčnych met. A jak cukrowyje plantacyi raźwiaducca i na pałudni Maskoŭščyny, tady ŭkrainskamu cukru budzie hrazić surjozny konkurent. Ale z usich muhčymaściej treba ličycca jašče z adnej. Finansowa Ukraina hetak zrujnowana, što dla Biełarusi budzie bolš karysna kuplać tanniejšy aŭstryjacki i niamiecki cukar. Hety apošni, naprykład, na Bałkanach wioŭ wielmi ŭdačna konkurencyju s cukram z Rasiei, bo byŭ tanniejšy, choć i horšaha sortu. Na Ukrainie na cukar buduć nakładacca najwialikšyje padatki, a ŭ Aŭstryi i Niamieččynie cukrawarstwa było i budzie najwyhadniejšym pryłažeńniem pracy i kapitału,—značyć, urad budzie im apiekawacca, dyk jano abierniecca da surjoznaha konkurenta dla Ukrainy.

Na Ukrainie budzie žaleza. Ale ŭžo ciapier, nia hledziačy na wysokije ceny jaho i ahraničenuju mieru, deputacyja zawodčykaŭ źwiarnułasia da ministra tarhoŭli i pramyšlenaści s prośbaj ab wolny propusk žaleza ŭ Maskoŭščynu, bo spadziajucca lišnicy wyrabu jaho. Dy tak jano i jość papraŭdzie, bo i ciapier niemała žaleza schawano. Tak jano budzie i nadalej dy ŭ jašče wialikšaj miery: uzwialičenaja rabota dzieła abarony pry nowym pałažeńni adpadzie, bo na lišnie šyrokije pryhataŭleńni nia budzie pazwoleno, a ŭkrainskije fabryki dzieła žaleznych wyrabaŭ hetkije słabyje, što ŭsiaho žaleza jany nie spažytkujuć. A na šyrejšaje raźwićcie žaleznaj pramyšlenaści s pryčyny niamieckaj konkurencyi nadziei niema. Słabaja nadzieja i na zbyt u Maskoŭščynu, bo ŭralskich i sibirskich zawodaŭ tamaka chapaje,— i ŭkrainskaje syrjo, samo saboj, pojdzie da nas šukać rynku dla zbytu.

Praŭda, s Kijewa jšli da nas roznyje drobnyje rečy, galanteryja, manufakturnyje tawary i ŭsielakaja drabiaza. Ale treba pamiatać, što z usiaho hetaha Kijeŭ ničoha nie wyrablaŭ sam, a zakupy ŭ im rabilisia tolki s pryčyny wyhodnaj darohi wadoj. Usio heta — wyraby, katoryje papadali ŭ kijeŭskije składy z Niamieččyny, Polščy, dy nawat z Maskwy. U budučynie značeńnie Kijewa, jak pasrednickaha punktu, šmat asłabiejeć, a mo' i zusim utracić wahu, bo ad Uschodu jon budzie addzielen mytnaj hranicaj. Polskaja ž pramyšlenaść, kali jana iznoŭ stanie na nohi, wiedama, budzie staracca abminać lišnije tamožni i znojdzie prostuju darohu ŭ Biełaruś. Hetak s Kijewa my ničoha nie dastaniem, abo nam budzie niewyhodna brać adtul. Značyć, hety rynak dzieła zakupki tawaraŭ, jak pasrednicki rynak, utracić dla nas usielakaje značeńnie.

Astajecca jašče adzin tawar dzieła mienki, — toj samy tawar, s katorym źwiazano pytańnie hramadzianskaje wahi: jeminnyje pradukty. Ale heta — čysta niedarazumieńnie. Zusim zabywajuć, što budučyje mytnyje hranicy i ŭtwaryŭšajesia pałažeńnie pawinny budzić zusim źmianić niekatoryje pytańni, datykajučyje tarhoŭli. Jeminnyje pradukty patrebny nam ciapier nie zatym, što my naahuł, nia možem abyjścisia biez Ukrainy, a zatym, što wajenny stan wyčerpaŭ usie našy zapasy i što ciapier ciažka pierewozić ich. Niedachwatki jeminnych praduktaŭ u nas nie bywało i nia budzie, aprača niekatorych sartoŭ pšanicy, ab čym nima patreby asabliwa kłapacicca. Kali ciapier našy wočy źwiertajucca tolki na pałudzień, dyk heta wykłučna zatym, što ciapier my nia možem dastawać chleb z Wołhi i Donu. Ale niechaj u Biełarusi budzie niestača jadominy. Dyk i ŭ takim zdareńni nielha spadziewacca na Ukrainu. Ukrainski chleb idzie tudy, kudy jon raniej nia jšoŭ, a dla Biełarusi adkrywajecca nowy rynak. Pierad wajnoj ukrainski chleb išoŭ praz pałudziennyje porty pierewažna ŭ Anhliju i Francyju. Najmienš jaho papadało ŭ Niamieččynu. Tady wializarnyje rajony Dona, Kubani, Wołhi i Siblru ŭtraciać rynak zbytu dla swajho chleba, bo Niamieččyna budzie z liškam zdawolena ŭkrainskim chlebam. Wołžski chleb wializarnymi transportami padnimaŭsia pa Wołzie i jšoŭ u Niamieččynu. U budučynie hetaha rynku ŭ jaho nia budzie; jon budzie prymušen šukać miesca zbytu ŭ Anhlii i pa darozie peŭnie achwotna budzie astawacca ŭ Biełarusi. Hetak padwoz chleba ŭ patrebie z liškam nam zabaspiečen.

Hetak, jak-by my ni ŭhledalisia na budučaje ekonomičnaje pałažeńnie, dla našych pałudziennych pawietaŭ wyjaśniajecca wielmi ważnaja akaličnaść: jak raniej jany ćwili — asabliwa Homiel — *tolki zatym, što byli źwiazany z usiej Biełaruśsiu* tak i ŭ budučym *ekonomičnaje pałažeńnie ich zaležyć tolki ad hetaj samaj źwiazi z usiej Biełaruśsiu.* Prawiadzieńnie mytnaj hranicy na poŭnačy ad Homiela zabjeć homielskuju tarhoŭlu, bo hraničnyje tamožni razarwuć źwiaź homielskich kamersantaŭ s paŭnočnym Padniaproŭjem. im budzie ciažka dastawać adtul pradukty, a jašče ciažej pierawozić praz tamoženuju hranicu toje, što raniej dastawali ŭ Kijewie, kali-b Kijeŭ pamykaŭsia zachawać swaju rolu pasrednickaha punktu".

Dumki na miažy.

Da wajny ja tabie, kumie, nie adrazu skazaŭ-by, chto ja hetaki. Na što mnie pryznawacca biełarusam, kali i ja i druhije z maje saŭsi abuwalisia ŭ łaci, trymalisia sachi dy abzywalisia prosta ludźmi? Pa našaj wulicy, bywało, jedzie pan, tataryn, žyd abo «čeławiek». Woś že «čeławiek» i byŭ majho zwańnia, majho zawodu.

Pojdzieš da dwara na słužbu za churmana. Kali pan maskoŭskaha zwańnia, padhadaješ baradu łapataj, apułoščeš harełkaj horła dy pačnieš hawaryć «da», dy—„kaniečno", dy baradu ŭsiaki raz uharu zadziareš. A na druhi hod na Jurja ŭ miastečku akanom z druhoha dworu padkładaje tabie aś minu liški dy pensii padbawić, zahon sulić bulby, ale pan toj polski, churmany ŭ jaho biez barady i wusoŭ wodziacca. Wialikaja mnie kwestyja z hetym! Čiž heta mnie nia ŭbytak? Jašče prad ludźmi styd dyj žonka ci palubić? Ale na baryšu paładzili. Maje pan dać piać mnie rubloŭ za patratu. Užo tady bywaj zdaroŭ, rasiejski pan, s twajmi końmi dy z rasiejskim jazykom! Zaŭtra budu polščyć. Skinu sini armiak, a ŭzłažu wuzkuju libreju z załatymi hałunami i guzikami. Byŭ ja «ruski», a budu ja «polski». Dzieła taho nie śpiešaŭsi tabie pryznawacca, chto ja dy skul. Čeławiek. Woś tabie i ŭsio!

Woś dzieła čaho ja znaŭ i Polšč, i i Rasieju, i Litwu, i druhije ziemli i ludzi, a jak zawiecca maja ziamla i moj narod,—nie skazaŭ-by. Bo nia wiedaŭ ja, kamu zaŭtra służyć budu, s čyich ruk chleb budu jeści. Bo dziady maje tak žyli z łaski, dy ŭnukam tak žyć zahadali.

A ciapier u mianie dumka naradziłasia druhaja susim. Nitoj a ja śniŭ, to byŭ wypiŭšy, dosć, što ŭbačyŭ ja sam ciabie naroŭni z druhimi i pryšła mnie na myśl dumka taja, što kab nie była heta mnie i ŭsim ludziom wialikaja škoda hulać u palaki ci ŭ maskali! Bo ŭ časi wajny nawučyŭsia sam dabywać chleba, a choć-by zahadawaŭ baradu, jak les, čy nadumaŭsia na Wialikdzień jaje padhalić, nikomu da hetaha intaresu niema dy dzieła kaniec!

A kali naš brat u Wilni, zamiatajučy dwary dy bulony nosiačy cieraz piataje-dziesiataje polščyŭ ścieraży Boże jak—to jak pryśnicca jamu ŭ načy rodnaja wioska dy wuzki šnurok, hdzie ŭsiož bolej chleba, jak pa hetych kamieńniach, to i tady spaminaje jon jakoha jon rodu dy pračuwaje siabie biełarusam. Praŭda, jość biełarusaŭ takich, što da wajny chleb świńmi žjedali, a wajnoj pierli jaho jak maha doraha bahatym ludziom, kab nasycicca rasiejskimki hrašmi, a jak tyje hrošy klaknuli, to tym zbahacieli, jak toj Bazyl što skarb pryśniŭ dy toje zołata u śnie značyŭ..

Ale rasiejski pan byŭ mnie tolki na toj raz dobry. A ziamielcy majej jon zusim nie spryjaŭ. Jon cieraz bank pradaŭ toj dwor, kab nasialić starawieraŭ dy maskaloŭ, kab majho tam i zwańnia nie było... staŭ mnie jaho chleb papiarok horła: jon Biełaruś wykaranić mieŭ kab nawat świńnia biełaruskaja za jaho Boha nie prasiła.

Ciapier dumka pryšła mnie jak budzie kali pany palaki maja starońku dałučać da karaleŭstwa, jak my pad Polšč padpadziom. Nie pacierpiać jany razam z daŭniejšymi słuhami charawodzicca, kab siermiaha swajho prawa nie dychtawała, kab biełaruskaha jazyka nie čutno było pa škołkach, pa sudoch dy pa ŭprawach. Kali zbuduć jany dwor čy buduć ziamlu arajawać, može buduć hladzieć na tyje ukazy, što budzie dychtawać im Waršawa. Bo Polšč zanadta husta zasielena. — Polski ŭrad staracca budzie, kab adkryć zastaŭki swaje na Biełaruś, kab zawadnić swaim ludam ziamlu našu. I budzie tabie twaja ziamielka, jak toj žabie harech—nia ŭkusiš!

Byŭ ja prywykšy jak bytcam u karty hrajučy kozyry abirać-padpływuć žałudy—žałudoŭ i wierch, a bywało zwankowaha tuza ŭchopiš z maściowaj paraj,— duješ, až u wušach źwinić. A ciapier padumaju nieraz, čy nia hodzie budzie ž hetaj ihroj. Kali chočeš swoj chleb jeści, siorbać s swaje misy, treba spomnić, jakaja matka ciabie radziła, dy jak buduć ciabie pisać; treba lakajskuju naturu kinuć dy jasna wyhawaryć, jak u Ramana paciery: ty maskal, palak, ci biełarus!

Susied Maciuk.

U Wilni i wakolicach.

× **Biełaruski teatr.** Paśla daŭžejšaj pieradyški biełaruskaja dramatyčnaja družyna pačynaje rychtawacca da wosiennaha sezonu. Prybywajuć nowyje siły i apracowywajecca plan dalejšaj raboty.

S pryčyny wyjezdu ŭ Miensk doŭhaletniaha zasłužonaha kiraŭnika biełaruskaha teatru ŭ Wilni, p. F. Olech-

---

Jak ja pamru...

Jak ja pamru,— prabicie serce mnie kałom,
asinawym kałom prabicie jaho naskroź,
i zakapajcie moj hłyboka ŭ ziamlu trup
dy kamień, jak haru, ŭzwalecie mnie na hrob,
kaby ja ŭstać nia moh...
Dy uciekajcie ŭsie chutčej da swaich chat,
i kryžem pražahnajcie chatni swoj paroh,
i imia wy majo prad nočaj ŭspaminać
zabaraniecie ŭsim: i dzieciam i starym,
kaby ja ŭstać nia moh...

Bo ŭ noč wasieńniuju, jak siwier zahudzić,
ustanu ja z mahiły,
strachnu s siabie mahilny pył
i pojdu na siało —
ad chaty da chaty,
u wokny wašy budu pahledać,
son adhaniać z wačej,
pužać dziaciej.
Na wusnach śmiech zamre, jak hlanu u wakno,
dzicia zapłače ŭ matki pry hrudzioch,
mahilny choład ŭsim pa śpinam prabiažyć...
Na wiosku ŭsiu najdzie niejkaja dur:
dzicia ŭ les pabiažyć ćwiet-paparać šukać;
wiaskowyje dzieŭčaty ŭsie pačnuć
pramieńni miesiaca u kosy zapletać;
a pry darozie, hdzie staić za wioskaj kryž,
mužyk macniejšy suk pačnie ŭžo wybirać
i dziahu ad partkoŭ ŭ piatlu wiazać
pačnie u hetu noč...
A dzied siwy hrudziami laže na ziamli,
rukami abnimać pačnie jon swoj zahon,
błahasławić i praklinać tam budzie jon,
prylhnuŭšy da hrudziej Maci-ziamli...
Zdawolenym dy sytym ja son z wačej zhaniu,—
nichaj nie śpiać, a ŭ mukach chaj žywuć,
ŭ strašennaj rospačy ruki swaje hryzuć —
nichaj nie śpiać!..
Jak užo mnie nia budzie chapać sił,
ja z wichram palatu na Łysuju haru,
tam sklikaju zusiul načnych niačystych sił,
bo siabram budu ich, jak ŭžo pamru...
Im dam zahad: lacieć, budzieć, trubić, —
chaj ŭsie dryžać, moŭ' pierad Sudnym Dniom...
Praklaćcie ŭsim, chto syt, zdawolen chto,
bo los naš —muki doŭhi, wiečny šlach!...

. . . .

Jak ja pamru, prabicie serce mnie kałom,
asinawym kałom prabicie jaho naskroź,
i zakapajcie moj hłyboka ŭ ziamlu trup,
dy kamień, jak haru, ŭzwalecie mnie na hrob,—
kaby ja ŭstać nia mohl...

J. Monwid.

Franciśk Olechnowič.

Na Antokali

pjesa ŭ 3 aktach sa śpiewami i tancami.

(Hladzi «Homan» № 53).

Ihnat.

A mo' treba budzie pajechać u Ameryku, kab atrymać hrošy, dyk dobra budzie ŭmieć pa anhlicku, a to mohuć ašukać.

Wincent.

E, na što?! Možna ž zaŭsiody znajści čeławieka, katory ŭmieje pa ichnamu, zapłacić za fatyhu i jon pajedzie. Na što mučycca biez patreby!

Ihnat.

Dy ŭsio łapiej umieć samomu...

Wincent.

A mnie zdawałosia, što ŭ ciabie hikaŭka, bratok. Bo ja, miž nami kažučy, učora trochi taho!...

Ihnat.

Ja bačyŭ.

nowića, najbolš ważnaje pytańnie — wybar zastupnika jaho. Treba spadziewacca, što pytańnie hetaje ŭdasca raźwiazać ščaśliwa, i dalejšaja praca wilenskaj dramatyčnaj družyny nie zadzieržycca.

Dzieła prawilnaha raźwićcia biełaruskaj sceničnaj raboty apracoŭwajecca prajekt rearhanizacyi dramatyčnaj družyny na nowych asnowach

Daj Bože ŭdačy!

× **Falšywyje čutki.** Usie čutki, bytcym u akupowanych niemcami ziemlach buduć, pa prykładu Niamieččyny, adbirać opratki i bializnu, niazhodliwy s praŭdaj.

× **Zabarona kapać bulbu.** Načalnik upraŭleńnia Litwy apawieščaje zahaŭ, pawodłuh katoraha kapać bulbu da atrymańnia pazwaleńnia na heta zabaronieno. Wykiučeńni robiacca tolki na mocy asobnaha pazwaleńnia Stadthaŭtmana. Za narušeńnie hetaha zahadu karaŭmuć wastroham da 6 tydniaŭ abo štrafam hrašmi da 2.000 marak. Wykapanaja bulba konfiskujecca.

× **Pawyšeńnie cany na lon.** Kab padachwocić haspadaroŭ da razwodki łonu, Hłaŭnakamandujučyj na Uschodzie pawialičyŭ ceny na lon. Za 100 kilogr. niačyščenaha łonu buduć płacić—zaležna ad sortu ad 170 da 110 marak, a za čyščeny lon za 100 kil. (6 pudoŭ) — 280 m.

× **Užo ćwituć lipy.** Lipowy ćwiet mieŭ zaŭsiody canu. Ciapier-že, kali niema herbaty, popyt na jaho — nadta wialiki.

× **Temperatura.** Najwyšejšaja i najniżejšaja temperatura za apošnije dni była (pawodłuh Celsija):

	najwyš	najniž.
8—9	+ 19,5°	+ 7,9°
9—10	+ 24,0°	+ 9.3°
10—11	+ 26,2°	+ 9,7°

Z USIAHO KRAJU.

HORADNIA. Ciapier časta z arajecca, što ludzi, razdzielenyje niekalki hadoŭ wajnoj: muž i žonka, baćki i dzieci, siostry i braty,—iznoŭ znachodziać adzin adnaho. Masa ludziej waročajecca damoŭ ijašče bolš wyjechaŭšych u Rasieju ŭ 1915 hadu swajej achwotaj, ci pad prynukaj, dahetul nie wiarnułosia,

HORADNIA. 6 červienia 1918 hodu Tema Leja Stalarskaja pamykałasia wywiašci s kramy Rubinrejta kupcoŭ i zaklikać da swaje kramy. Mirawy sud zasudziŭ jaje za heta na 2 miesiacy ŭ wastroh.

Jan Walentaŭ pakinaŭ tut žonku i dziaciej i apošnije hady badziaŭsia pa Witebščynie. Tam jon zyšoŭsia z Jadwihaj Okołowaj, dy apošniaja mieła ad jaho dzicia. Kali jamu nadajeło badziacca, jon wiarnuŭsia ŭ Horadniu i pakazaŭ, što Jadwiha Okołowa — jaho žonka. Za ašukanstwa i narušeńnie małženskaj wiernaści jaho zasudzili na 180 m. štrafu, abo na 30 dzion u wastroh.

HORADNIA. Na prawasłaŭnym mahilniku wykryli patajny browar. Storaž na mahilniku byŭ učaśnikam «dzieła».

S pazwaleńnia palicyi ŭ cyrulniach padniali ceny na 25% (haleńnie — 40 fen., stryžka haławy—60 fen.).

HORADNIA. Pieršaja partyja emihrantaŭ u Rasieju wyjechała adhetul 10 lipnia a 5 hadz. na ranicy.

BIEŁASTOK. 10 lipnia adhetul wyjechała pieršaja partyja emihrantaŭ u Rasieju.

WAUKAWYSK. U susiedniaj fabrycy cementu «Ross» ukradzieny 4 niamieckije žerabcy—try ciomna-kaštanawyje i adzin świetły kaštan.

ŚWISŁOČ. Piaty kurs u tutejšaj biełaruskaj wučycielskaj seminaryi pačynajecca 15 žniŭnia. Jon budzie trywać 6 miesiacaŭ.

Maładyje ludzi, skončyŭšyje najmienš prychodzkuju školu, kali chočuć pastupić u Seminaryju, pawinny nie paźniej 1 žniŭnia zajawicca ŭ swajho stadthaŭptmanna, ci krejshaŭptmanna.

KUŹNICA. U sieradu, 10 lipnia, tut adbyŭsia dramatyčna-literaturny wiečar na karyść żydoŭskaje obščyny.

SUWAŁKI. Byŭšaja rasiejskaja prawasłaŭnaja wajennaja cerkwa addadziena niamieckimi ŭłaćciami katalickamu duchawienstwu. Świancić carkwu budzie sejnenski biskup.

KOUNA. Litoŭskaja hazeta «Dabartis» nakazywaje, što ŭ budučynie piśmy, adresawanyje da litoŭskaj Taryby, možna pisać palitoŭsku.

Nia Piatroŭskaj wulicy 19 wykryt wilizarny browar zanimaŭšyj cely etaž. Skonfiskowano 2,700 litraŭ brahi

Siarednim likam na nowa-adkrytaj koncy ŭ dzień jeź zić 2000 duš.

ŽOŚLI. Handlar Stoler, handlujučy s tarhoŭkaj Mikutowič, zabit apošniaj na śmierć palenam. Kabieta zasudžena za heta na 3 hady ŭ papraŭčy wastroh.

RYHA. Prybyŭšyj siudy wahon papirosaŭ byŭ abrabowan niewiadomymi ludźmi. Za wykryćcie złodziejaŭ naznačeno 1.000 marak nahrady.

Ukraina.

KIJEU. S Pieciarburhu zježdžajucca ŭ Kijeŭ členy kadeckaje partyi i arhanizujucca nawakoł Milukowa. Milukow zajawiŭ, što jon należyć da mienšaści kadeckaje partyi, katoraja staić za zhodu z aŭstryjcami i niemcami.

WIESTKI Z RASIEI.

MASKWA. Śpirydonowa pryznałasia, što pakušeńnie na hrafa Mirbacha mieło na meci dabicca razrywu Biełaściejskaje ŭmowy.

MASKWA. «Prawda» drukuje adozwu, nazywajučy zabojstwa hrafa Mirbacha rabotaj dwoch ahientaŭ francuska-anhlickaha imperyalizmu, katoryje chočuć uwahnać Rasieju ŭ nowuju wajnu, kab wiarnuć ułaść pamieščykaŭ i kapitalistaŭ. Praz winu niahodnikaŭ hatunku Sawinkowa i jaho tawaryšaŭ Rasieja staić ciapier napiaredodni wajny.

Adozwa kančajecca sławami:

„Kožyn na swajo miesca! Biareciesia za aružža! Won słuh biełaj hwardyi!“

KIJEU (W.T.B.). 8.VII. Narodny kamisar wajennych spraŭ rasiejskaje respubliki apawieščaje:

Paŭstańnie ŭ Maskwie lohka zatušeno. Buntary areštawany. U horadzi wiernien spakoj.

MASKWA. Usierasiejski kongres sawietaŭ zaćwiardziŭ unutrenuju i zahraničnuju sawieckuju palityku.

Bolšewiki zaŭładali dakumentami, jakije dajuć jasny dokaz, što kontrrewalucyaniery prajektawali cely rad napadaŭ na niamieckich i aŭstryjackich čynoŭnikaŭ u Rasiei. Zabojstwa ŭ Pieciarburzie kamisara da spraŭ druku Wołodarskaha—heta taksama terorystyčny akt, wyzwany sajuźnikami.

MASKWA. 28 červienia ŭ Archangielsku wysadziłosia 10.000 francuzaŭ i serbaŭ. Hienerał, katory imi kamanduje, zajawiŭ, što jany pryjšli dzieła abarony kraju i miesta ad niamieckich wajenna-pałonnych.

S Pieciarburhu prychodziać wiestki ab wielmi wostrych bitwach na wulicach. Kaniec ich jašče niewiadomy. Čaść rabotnikaŭ bytcym wyskazałasia proci sawieckaha ŭradu. U niekatorych miascoch Rasiei pačałasia żaleznadarožnaja zabastoŭka.

Wialikije kniazi Mikałaj, Juryj i Dzimitry Michajłowičy areštawany; ich winawaciać u sajuzie s kontrrewalucyjej.

MASKWA (P.T.A.). Čecha-sławaki zaniali Syzrań i jduć na Kuźnieck i Pienzu.

U wakolicach Ufy wojski sawieckaha ŭradu zaniali niekalki wiosak i jduć upiarod.

Pad Kazalinam, u 125 wiarstoch ad Kacierynburha, uradowyje wojski raźbili čecha-sławakoŭ i zaniali bolšuju čaść čyhunki Kacierynburh-Čelabinsk.

Cieraz Pieciarburh iduć wialikije transporty wojska na poŭnač dzieła abarony Murmanskaha uźbiarežža.

AMSTERDAM. Pałkoŭnik Wieładzimier Hurben, haława českaj nacyanalnaj rady ŭ Tokio, wyjechaŭ u Ameryku. Pawodłuh jaho słoŭ, niamieckije i aŭstryjackije pałonnyje paddzieržywajuć bolšewikoŭ.

Wajennaja rada sajuźnikaŭ pastanawiła dać Japonii poŭnuju swabodu čynnaściej u Sibiry i Władywastoku.

BERLIN (W.T.B). Prajekt konstytucyi rasiejskaj respubliki razhledajecca ciapier piatym rasiejskim kongresam sawietaŭ. U im miž inšym haworycca:

„Rabotniki Rasiei skinuli buržuaziju i ŭziali ŭłaść u swaje ruki. Proletaryat, zdabyŭšy dyktaturu, pastanawiŭ wyrwać kapitał z ruk buržuazii i skoncentrawać usie sposaby wytworčaści ŭ rukach hasudarstwa. Prawa na nieruchomaje mieńnie kasujecca. Banki abiertajucca ŭ hasudarstwienaje mieńnie. Pazyki kasujucca. Rabotnikam dajecca aružže. Zamožnyje stany abiazbroiwajucca. Zawodzicca ahulnaja prymusowaja praca. Pasyŭnaje i aktyŭnaje wybarnaje prawa maje kožyn hramadzianin biaz roznicy poła, skončyŭšyj 18 hadoŭ. Pasyŭnaha i aktyŭnaha wybarnaha prawa pazbaŭlajucca asoby, katoryje biaruć rabotu z druhich ruk dzieła asobnaj płaty, a takže asoby, katoryje majuć dachod biez nijakaj pracy, kapitalisty i duchoŭnyje.

Z usiaho świetu.

BERLIN. Stats-sekretar zahraničnych spraŭ Kiulman na słowach prasiŭ u Impieratara ab adstaŭku, katoraja pryniata. Miejsca jaho, zdajecca, zajmieć niamiecki pasoł u Chrystyanii,

---

Wincent.

Nu, ciž možna było paznać?... Ale wiedaješ bratok, — atrućła mianie apošniaja čarka, a najbolš toje, što ja zmiešaŭ. Pamiataj zaŭsiody, što jak pačnieš pić harełku, dyk užo pi tolki harełku, harełku, harełku, až pakul nia budzie dosić

Ihnat.

Oj oj. Kab ja słuchaŭ wašeci, dyk daŭno-b užo spačyŭ u damawinie!

Wincent.

Słuchaj tolki mianie, Ihnat, a ŭsio dobra budzie!... — Moj daražeńki, ci nia možeš zrabić mnie adnu łasku?

Ihnat.

Dla pana ŭsio zrablu.

Wincent.

Pazyč mnie trochi hrošy. Učora Michcia adabrała ad mianie ŭsio čysta.

Ihnat.

Dobra. Kolki?

Wincent.

...Woś čeławiek spatkajecca s tym, z hetym, spatrebicca zajści siudy—tudy, a ja biez niwodnaha hraša! A siahońnia ŭdadatku niadziela...

Ihnat.

Dobra. Kolki-ž?

Wincent.

Nu... jakich tam 50 rubloŭ.

Ihnat.

50 rubloŭ?!!

Wincent.

Čaho-ž ty tak spužaŭsia? Što dla ciabie 50 rubloŭ!—Hłupstwa! Ja-ž nie prašu, kab ty mnie ich padaryŭ, — pazyčyš tolki, — ja tabie addam, paśla paličymsia.

Ihnat.

Ja nia wiedaju, ci maju pry sabie hetulki.

Wincent.

Maješ, musić, maješ, dziciatka darahoje! peŭnie maješ. Takoje hłupstwa!... Pašukaj tolki dobra napeŭna znojdzieš, kachanieńki!

Chłapiec (praz dźwiery).

Sionieśniaja hazeta!... Cikawy numer!

Wincent.

Dawaj, dawaj! Siahońnia niadziela, dyk treba sabie pačytać trochi (šukaje hrošy ŭ kišani). A badaj jaje! Hetaja Michcia tak mianie askubała, što nawat na hazetu nie maju! —Zapłaci, Ihnat!

Ihnat (płacić).

Wincent (siedaje).

Nu, pahladziom, što-ž tut pišuć... (Čytaje sabie pad nos, paśla hawore): Aha! —miljonnaja spadčyna!... Ale!... Dyk-że ŭčora tutaka byŭ niechta! Može heta... (Čytaje): «Učora adzin z našych reparteraŭ pabywaŭ u p. Ihnata Radziwiłłowiča“... (Kaže): Aha! dyk heta ab tabie! (Čytaje): ...łowiča, katory atrymaŭ miljonnuju spadčynu pa swaim pamioršym u Čykago dziadźcy. Z hutarki, jakuju my mieli z našym miljaneram, my dawiedalisia, što pan Radziwiłłowič jak dastanie hrošy, astajecca žyć pa daŭnamu u swajoj bačkaŭščynie i manicca zanimacca filantropijej...» (Kaže): Što? Čym zanimacca?... (Čytaje dalej): A dzieła taho, što jon nie ženaty.. (kaže):—nu, dyk što? ty-ž aženišsia! (iznoŭ čytaje): „i nie maje radni“.. (kaže): Nu, a my?... (čytaje): „To pastanawiŭ usio mieńnie paśla swaje śmierci adpisać roznym filantropijnym ustanowam u Wilni“... (kaže): Što?! kamu ty chočeš usio adpisać?

Ihnat.

Nie, tutaka niejkaja abmyłka.. Niešta naputana.. Zaraz ja sam (nakładaje akulary i cicha čytaje; paśla kaže): Dobra.

Wincent.

Što? Dobra?... Dyk dawaj!

Ihnat.

Što dawać?

Wincent.

Hrošy. 50 rubloŭ. Ja-ž prasiŭ. Ty kažeš: «dobra“.

(*Dalej budzie*).

v. Hińce. Što zahraničnaja palityka nie pieramienicca, widać s taho, što kancler astajecca na swaim stanowiščy.

BERLIN. Hazety rezka krytykujuć wyjšaŭšaha ŭ adstaŭku Kiulmana. Prawyje hazety i «Voss. Zth» witajuć jajo namieśnika. Pry hetym uspaminajuć, što Kiulmann zaŭsiody dzieržaŭsia pahladu, što Anhlija —duša sajuza proci Niamieččyny.

MASKWA (W.T.B.). 10.VII. Truna s ciełam hr. Mirbacha ŭ paniadziełak paabiedzi adpraŭlena ŭ Niamieččynu. Na wagzali Čyčeryn jašče raz wyskazaŭ ciažki sum rasiejskaha ŭradu s pryčyny śmierci čeławieka, jaki baroŭsia za mir.

WIENA. U Zalcburgu pačalisia ekonomičnyje pierehawory miž predstaŭnikami Aŭstryi i Niamieččyny. Wajennych i palityčnych spraŭ nie čepajuć. Pierehawory kirujucca da taho, kab paśla mira nie wyklučać tarhowych umoŭ miž centralnymi dzieržawami i ich ciapierašnimi worahami. Miž Niamieččynaj i Aŭstryjej maje być padpisana tarhowaja ŭmowa, katoraja budzie pierehledacca i dapaŭniacca praz kožnyje 5 hadoŭ.

KIJEU. Pieršaja partyja cukru 300.000 pudoŭ wysłana ŭ Niamieččynu. Cukar buduć pradawać pa 100 marak pud.

TELEHRAMY.

Niamieckije apawieščeńni

9.VII. Zachodni teatr.

Front Ruprechta Bawarskaha: Na poŭdni ad kanału Labasse i na paŭnočnym bierazi Sommy adbity silnyje nastupleńni worahaŭ.

Front niamieckaha Naślednika: Na zachodzi ad Antej (u wakolicach Nuajon) paśla wielmi wostraha ahniu ŭźnialisia miascowyje bitwy. La lesu Wile-Kotre adbito nastupleńnie francuzaŭ.

Učora žbity 18 samalotaŭ.

10.VII. **Zachodni teatr.**

Front Ruprechta Bawarskaha: U wakolicach Kemela, na Lis i Sommie bajewaja čynnaść u wiečary ŭzmacawałasia. U načy byli raźwiedki worahaŭ.

Front niamieckaha Naślednika: Na pałudziennym zachadzi ad Nuajon i na pałudni ad En worahi wialikimi siłami zachapili chutary Port i Delož, a takže staryje francuskije akopy na paŭnačy ad Long-Pon. U ŭdačnych miascowych bitwach pry Sato Tjeri my ŭziali pałonnych. Pad Rejmsam — raźwiedki.

Front Albrechta Wiurtemberskah:a U Elzasie, pry Lardicen, my ŭziali pałonnych.

Kala wajny.

BERLIN. Feldmaršałak Hindenburg pasłaŭ swajmu znajomamu, hienerału v. Relu, piśmo, u katorym pamiž inšym kaže:

„Usio dobra. Tolki niechaj našy chatnije stratehi dajuć nam pieradyšku. Ciapier bitwy trywajuć wosiem dzion, a Anhlija i Ameryka stwaryli artyleryju, jakaja može być puščena poŭnym chodam zrazu na ŭsim froncie. Značyć my prosim być ciarpliwymi“.

BERLIN (W.T.B.). *Wierchniaja pałata.* Wice-prezydent ministerstwa, Frydberg zajaŭlaje:

„My dajšli pabiedy na Uschodzie i dojdziem na Zachodzie. My pierakonany, što naša pabieda ŭžo niedaloka“.

BERLIN (W.T.B.). Našy padwodnyje łodki iznoŭ zatapili nawakoł Anhlii 17.000 tonn.

BERLIN (W.T.B.). Našy padwodnyje łodki ŭ Siarodziemnym mory iznoŭ zatapili 5 parachodaŭ i 1 parušnik mkaściu razam 15.000 tonn.

BERLIN (W.T.B.). 6 lipnia našy marskije latuny atakawali ŭ ušci Temzy anhlickije padwodnyje łodki C 25 i C 51 i wielmi ich papsawali C 25, zdajecca zatanuła.

WIENA. 8 VII. **Uradowa.** Na ŭschodzi ad Monte Pertika trywali ciažkije bitwy. Siem razoŭ my kontatakaj adkidali worahaŭ, pakul jany ŭrešci zusim nie wiarnulisia ŭ swaje akopy.

U Ałbanii pad naciskam italjancaŭ na siarednim i nižnim ciačeńni Wojuzy my adciahnuli našy wojski nazad na hałoŭnyje pazycyi.

WIENA (W.T.B.) **Uradowa.** U Ałbanii naš pałudzienny front adciahnut nazad za liniju Berat-Fjeri.

Pačtowaja skrynka.

MIENČUKAM. Na čyślenyje pytańni, kali i jak byli pryznany okupacyjnymi ŭłaściami prawy biełaruskaj mowy, my dajem tut wymietki z dwoch zahadaŭ Hłaŭnakamandujučaha na Uschodzi, feldmaršałka v. Hindenburga, datykajučych škołnych spraŭ:

1) U zahadzie pad zahałoŭkam *„Grundlegende Richtlinien zur Wiederbelebung des Schulwesens“* z 22.XII.1915 u § 10 (Sprachliche Verhältnisse) haworycca:

„Die Unterrichtssprache soll die Muttersprache sein.. Russisch als Unterrichtssprache ist für alle Schulen verboten, doch darf es als fakultatives Lehrfach in den mittleren und höheren Schulen auftreten.. Der Religionsunterricht soll in der Muttersprache — den Juden in ihrer Religionssprache — erteilt werden.“

2) U dadatkowym da hetaha zahadzie s 16.I.1916 pad zahałoŭkam *„Ausführungsbestimmungen zu den grundlegenden Richtlinien zur Wiederbelebung des Schulwesens vom 22. Dezember 1915. XIII. Nr. 82.“* da § 10 wyšejpisanaha zahadu dadajecca hetkaje wyjaśnieńnie:

„Als Muttersprache hat diejenige Sprache zu gelten, welche die Eltern im häuslichen Umgang mit den angemeldeten Kindern zu sprechen pflegen. Bei den Juden wird das «Jiddisch Deutsch» in der Regel als Muttersprache anzusehen sein.

„In Zweifelsfällen entscheidet der Verwaltungschef nach Anhörung der Schulbehörde.

. . . .

„Das Weissrussische, das mit dem Russischen nicht identisch ist, wird unbeschränkt zugelassen“.

Drukowana u [illegible] M. ...uchty. Wydawiectwo «Homan». [illegible] Jazep Saławiej.